

Participace veřejnosti v projektech městské části Brno – Nový Lískovec

Nový Lískovec je městská část s cca 11.000 obyvateli, nacházející se na jihozápadním okraji města Brna. Převážnou část městské části tvoří panelové sídliště Kamenný Vrch, které bylo postupně budováno v 70. – 90. letech minulého století a navazuje na stávající zástavbu rodinnými domy. Rozloha Nového Lískovce činí 1 654 432m².

V poslední době byla uplatňována cílená participace občanů u projektů situovaných ve třech významných lokalitách v Novém Lískovci.

Urbanistická studie Kamenný Vrch II

Městská část iniciovala zpracování studie, která měla zpracovat využití území, které se nachází v severozápadní části Nového Lískovce. Tato studie by měla být podklad pro případnou změnu územního plánu. Jedná se o jižní svah, který tvoří přírodní bariéru mezi západní částí sídliště Kamenný Vrch a přírodní rezervací Kamenný Vrch, která je známá výskytem koniklece velkokvětého. Spodní část území je vykoupena pro bytovou výstavbu už z doby minulého režimu, dle platného územního plánu se tam nachází bydlení čisté. Velká většina pozemků je ve vlastnictví Statutárního města Brna. Všechny snahy investorů o zastavění této lokality ztroskotaly na nedostatečné kapacitě sběrače dešťových vod. Nikdo z dosavadních investorů nebyl schopen řešit odvodnění území jiným způsobem, než odvedem do veřejné kanalizační sítě. V současné době je toto území nejproblémovější z celé městské části, ve sklepech bývalých zahradních chatěk přebývají bezdomovci a z hlediska využití veřejného prostranství nemá pro obyvatele žádný význam. Horní část je využívána pro individuální rekreaci. Jedná se o oplocené pozemky, větší část v majetku fyzických osob, zbylé pronajímáné městskou částí buď svazu zahrádkářů nebo jednotlivým občanům za účelem zahrádkářské činnosti a k rekreaci. Vzhledem k tomu, že jsou tyto zahrady oplocené, jsou využívány relativně malou skupinou občanů a nejedná se tedy o veřejné prostranství v pravém slova smyslu. Výhodou pronajímání obecních pozemků k individuální rekreaci je, že obec nevynakládá prostředky k údržbě těchto pozemků, získává nájem z pronájmů a část obyvatel může trávit volný čas zahrádkářsko – rekreačním způsobem. Pokud jsou lokality pro zahrádkáře vhodně vytipované, nemusí docházet ke kolizi při využití veřejného prostranství. Současně mohou být tyto lokality rezervou, obzvláště v intravilánu, pro bytovou zástavbu.. V posouzení projektů veřejných prostranství v Novém Lískovci bylo využití veřejného prostoru pro indiciální rekreaci hodnoceno negativně kritériem „bezpečnost prostoru“ a horší hodnocení získalo kritérii „udržitelnost projektu“ a „hodnocení přínosu“. V ostatním kritériích obstálo.

Cílem veřejného projednání bylo seznámit občany s plánovaným využitím dané lokality a získat od nich případně podněty ke změně studie.

Projednání se účastnilo cca 60 osob. Z velké většiny vlastníci zahrad v horní části území, kteří většinou čekají na příležitost, až bude provedena změna územního plánu v horní části, tím by se jejich zahrady staly stavebními parcelami a měli by možnost si za daných podmínek sami postavit své bydlení, nebo by mohli pozemky prodat. Další velkou skupinou byli nájemci obecních pozemků, kteří na nich „zdomácněli“, postupně budovali svá rekreační obydlí a i když mají uzavřené smlouvy s jednoroční výpovědní lhůtou bez udání důvodu, neradi by „své“ pozemky opouštěli. Další skupinkou byli obyvatelé okolních bytových domů, kteří se

zajímali o dopady případné výstavby na jejich komfort bydlení, případně se jednalo o potenciální zájemce o bydlení v dané lokalitě bez jakéhokoliv vztahu ke stávající lokalitě.

Veřejného projednání se účastnili představitelé obce a architekt, autor studie.

I když studie řeší zastavění svahu bytovou zástavbou v duchu příznivém kvalitnímu životnímu prostředí (osluněné jižní fasády, retence dešťových vod, dostatek zeleně...), je velké množství silně negativních ohlasů, převážně z řad nájemníků pozemků. Do jaké míry se bude brát ohled na určitou zájmovou skupinu a upřednostňovat ji na úkor druhé, bude muset na základě všech připomínek rozhodnout obec a město prostřednictvím svých orgánů. Toto veřejné projednání nebylo veřejným projednáním v pravém slova smyslu, předmět obecného zájmu je v tomto případě těžce definován. Již od začátku bylo zřejmé, že proti sobě budou stát dvě skupiny, které budou mít jiný zájem, a vzhledem k tomu, že majetkové a terénní poměry neumožňují zastavět pouze území, náležející soukromým osobám a obecní pozemky vynechat, nelze hledat východisko ke spokojenosti obou skupin uplatňováním kompromisů. Zůstává tedy ve hře varianta, kdy nebude schválena studie nebo její část, dojde k jakési zakonzervovanosti starého stavu a zahrádka budou nadále sloužit jako rezerva pro výstavbu v budoucnosti.

Vybudování parku pod Plachtami

Areál se nachází na západním okraji panelového sídliště Kamenný Vrch, během výstavby sídliště sloužil jako staveniště, plochy nebyly po ukončení výstavby řádně rekultivovány, nebylo provedeno zatravnění ani sadové úpravy. Plochu bylo možno charakterizovat jako brownfields s negativním dopadem na kvalitu života obyvatel městské části.

Tvorba areálu je výbornou ukázkou participativního plánování. I když areál je součástí velkého sídelního celku, jakási „anonymita“ v případě projektu, který se dotýká přímo nejbližšího životního prostředí neovlivní určité procento obyvatel, které je ochotno investovat svůj čas a energii pro společný záměr. Již od roku 2002, kdy městská část zadala architektonicko-urbanistickou studii areálu, zapojila občany na projednání záměru. Městská část započala s prováděním terénních úprav, vybudovala plochy pro rekreační sport – hřiště pro fotbal, baseball, hřiště BMX, tato hřiště jsou jednak veřejnosti volně přístupné, jednak jsou za symbolickou hodnotu pronajata sdružením, pracujícím převážně s místními dětmi. Obec zapojila občany do projektu i fyzicky, uspořádala pro občany akci „Zasad' si svůj strom“, která měla obrovský úspěch převážně u rodin s dětmi. Zapojení obyvatel do tvorby projektu mělo v tomto případě takové důsledky, že jakákoliv iniciativa obce, jako budování výběhu pro psy, budování asfaltového okruhu je pod „přísnou kontrolou“ obyvatel, zda „jejich“ areál je tvořen dle jejich informací a představ. Budování dětských hřišť v areálu je v souladu s koncepcí sportovišť a dětských hřišť, která byla tvořena společně s občany prostřednictvím místního měsíčníku.

V posouzení projektů veřejných prostranství v Novém Lískovci bylo využití areálu hodnoceno negativně kritériem „doba realizace“ a horší hodnocení získalo kritérii „náklady na realizaci“, „údržba prostranství“ a „soulad s územním plánem“. V ostatním kritériích obstálo.

Poslední ucelenou částí areálu, která je ve fázi projektové dokumentace je projekt „Park pod Plachtami“. Součástí parku je vodní nádrž s lávkou, která je napájena dešťovou vodou ze střech okolních domů, dřevěný altán se zelenou střechou. Zeleň bude dotvářet celý prostor a umožní v části parku vytvořit relaxační prostor.

Projekt samotného parku byl představen občanům již ve formě konceptu návrhu. Přesto, že se jedná jednoznačně o projekt, ve kterém lze předmět obecného zájmu jasně definovat, některé podněty občanů nebyly jen v podobě korekcí, ale byly silně negativně postaveny vůči centrálnímu prvku parku – vodní nádrži. Přitom se jedná o prvek, který zadržováním srážkové vody v území přispívá k příjemnému klimatu ovzduší. Tyto názory byly ojedinělé, projektanti parku museli odvracet předložené obavy (výskyt komárů, rušení klidu kvákáním žab, těžce udržovatelná vodní plocha), představitelé obce, kteří obzvláště neradi slyší podobné „katastrofické“ scénáře, se zde musí rozhodnout, zda se spolehnou na zkušenosti projektanta, nebo zda vyjdou vstříc „hlasitým“ ojedinělým názorům.

Obnova lesoparku s rozhlednou

Lesopark se nachází na severovýchodním okraji městské části Brno – Nový Lískovec, na rozhraní staré zástavby rodinnými domky a panelového sídliště Lesopark byl založen jako součást ozdravovacího areálu „Městské nemocenské pojišťovny – pokladny“ ve 20.-30. letech 20. století. Vytvářel prostředí pro umístění celé řady objektů (koupaliště, hřišť, kuželny, solária, vyhlídková věž) a sloužil přímo pro rekonvalescenci pacientů. Nový Lískovec byl v té době malou obcí na jihozápadním předměstí Brna, v zachovalém přírodním prostředí, což umožňovalo i výstavbu sanatoria v letech 1937-1939. Ozdravovna v původním pojetí byla v roce 1948 zrušena, v budově sanatoria zřízena městská nemocnice. Neudržovaný lesopark byl ponechán živelnému vývoji a není pacienty přímo využíván. V současné době je lesopark tvořen vzrostlými stromy, z velké části náletovými a náletovými keři a nachází se v něm trosky rozhledny, bazének na koupání, stopy po různých okrasných jezírkách a další objekty, o jejichž existenci svědčí jen základové desky. Současný stav vyžaduje kompletní rekonstrukci. Cílem projektu obnovy lesoparku je obnova tradičního výletního místa obyvatel Brna. Nové objekty budou plnit funkci „turistických“ cílů pro návštěvníky z širšího okolí a zdaleka nejvýznamnějším se stane nová rozhledna. V současné době je lesopark využíván jen částečně okolními obyvateli, ale při participaci bylo zjištěno, že je zájem o obnovu lesoparku a i vzhledem k historickým souvislostem lesopark má šanci se stát smysluplným veřejným prostranstvím.

V posouzení projektů veřejných prostranství v Novém Lískovci bylo toto veřejné prostranství hodnoceno negativně kritériem „náklady“, „doba realizace“ a „připravenost projektu“, horší hodnocení získalo kritérii, „jako „technické limity“ a kritérii „náklady na realizaci“, „údržba prostranství“ a „udržitelnost“. V ostatních kritériích obstálo.

Na první diskusi byli občané seznámeni se záměrem obnovy lesoparku a se sesbíranými dobovými dokumenty. Po anketě v místním měsíčníku, která měla zjistit, jaké jsou představy občanů o budoucím využití lesoparku a o jeho vybavenosti, následovalo veřejné projednání. I když lesopark je tradiční a historickou součástí Nového Lískovce a navazuje přímo na starou část obce, obývanou starousedlíky, neměly diskuze ohledně tohoto projektu velkou návštěvnost. Pravděpodobně dlouhá doba, po kterou byl prostor ponechán svému životu měla za následek, že byly zpřetrhány „vazby“ na prostor. Jen opravdu nejstarší obyvatelé Nového Lískovce pamatují dobu, kdy do lesoparku chodili na vycházky. Místo se stalo časem nepřehledné až nebezpečné. Je pravděpodobné, že až práce motorových pil vyprovokuje občany k „pravému“ zájmu o území.

Závěrečné hodnocení participace projektů veřejných prostranství v městské části Brno – Nový Lískovec

Srovnání provedení a výsledků participace je na těchto projektech obtížné, jelikož se jedná o odlišné prostory, které mimo dvou parků předpokládají různé způsoby využití veřejného prostranství a postihují odlišné cílové skupiny. Právě ale zhodnocení participace na těchto odlišných projektech je pro městskou část inspirující a podnětné pro další projekty.

Hodnocení veřejných projednání jednotlivých projektů je přínosné zejména pro zástupce obce, kteří pečlivě prošetří potřeby a vnímání občanů a mohou nalézt a realizovat opatření, která jsou uspokojující a přínosná z pohledu budoucích uživatelů.

Efektivita participace veřejnosti závisí na mnoha ukazatelích, vedení participace, propagace projektu, zájem občanů o danou lokalitu a jejich „vztah“ k prostoru. Přestože se obec snažila ve významných projektech veřejnost zapojit, stále se projevuje skutečnost, že participace veřejnosti je v ČR něco neobvyklého (nízká účast veřejnosti, zájem jen o své nejbližší dotčené okolí, nedůvěra, předsudky apod.).

Shrnutí

Hlavní problémy participace na veřejných prostranstvích:

1. malá účast občanů
2. malé zkušenosti s participací veřejnosti
3. těžké rozhodování zástupců obce, do jaké míry se má brát zřetel na ojedinelý názor a má se uplatňovat nad zájmem obecným (tato hranice je velice citlivá)

V Brně dne 29.10.2009

Ing. Hana Klicnarová

